

Francesc Madrid
El exiliats de la Dictadura: Vicente Blasco Ibáñez
(*Mirador: Setmanari de Literatura, Art i Política*, 6-3-1930)

L'any 1924 Blasco Ibáñez arribà a París i jo el vaig anar a trobar per a fer-li un entreviu. Blasco Ibáñez és un dels homes més fecunds en anècdotes i se li podia fer cada dia un entreviu diferent del tot. Jo ja el coneixia de Barcelona i l'home em va rebre de seguida:

—¿Qué hase usted por París? ¿Trabajar, verdad? Bien, hombre, bien...

Blasco Ibáñez anava amb un pijama blau amb flors vermelles i grogues, ribetejat d'una ampla sanefa negra, i portava el monocle penjat damunt mateix del melic.

Després de les salutacions de rúbrica jo li vaig dir:

—Què opina de la situació política d'Espanya?

Amb un gest de molèstia em va respondre:

—Yo no sé nada de España... Todos me preguntan lo mismo... Yo no sé nada porque vivo enserrado en mi palasio de Menton y trabajando para un trust norteamericano de mil ochosientos diarios; además, el sábado por la mañana me marchó a dar la vuelta al mundo. No sé nada de España, no sé nada de España. Le he puesto una carta a Alejandro Lerroux ofreciéndome por si me necesitan y disiéndole que me voy a dar la vuelta al mundo y que yo sigo siendo siempre republicano. Pero desde que me retiré de la política que no sé nada de ella y ahora menos, que me voy a dar la vuelta alrededor del mundo.

I em va parlar del viatge: 20 000 dòlars... un *yatch* amb piscina i música... Hong Kong... Kartum... Confort... Menton més tard..., acomiadant-me amb aquelles paraules que no he oblidat mai:

—Venga a verme en abril o en mayo. Después de haber dado la vuelta al mundo, que empieso mañana a las ocho de la mañana, estaré más tranquilo... Ya sabe que se le quiere.

Vaig sortir de la conversa completament pessimista. Aquell home que gaudia d'una influència considerable als Estats Units, aquell home que tenia obertes les portes de les editorials franceses, aquell home que podia realitzar una tasca de proselitisme s'havia allunyat completament del fet polític del seu país. En arribar a l'hotel en què vivíem junts Carles Esplà i jo, vaig dir al més tard il·lustre periodista i company de fatigues de l'ex-president del Consell de Ministres, senyor Sánchez Guerra, que aquell home m'havia decebut.

Vicente Blasco Ibáñez va donar la volta al món, va tornar a Menton i un bon dia de l'any 1925 es presenta a París de nou, ens crida a uns quants periodistes i ens diu:

—Encara que no penso intervenir en la política del meu país, penso realitzar un acte extraordinari. Sense tornar a la política, penso portar a cap una tasca que serà molt profitosa perquè aclarirà qüestions i situarà la gent al lloc que li pertoca. La Dictadura ha desfet el país. D'haver continuat el règim simuladament constitucional, a mi ja no m'interessava tornar a ser diputat o senador i perdre el temps que necessito per als meus llibres fent política de casinet o de menuda intervenció parlamentària. Però ara no, ara ja és qüestió d'intervenir contra qui tingui la responsabilitat d'haver trencat la continuïtat constitucional del país. I en aquesta tasca estic disposat a jugar-m'ho tot, els diners i la vida si cal.

—Però, don Vicente, ¿per què no va pendre aquesta actitud l'any passat quan jo mateix li vaig preguntar la seva opinió de la vida política espanyola i vostè em va dir que no en volia saber res?...

—Perquè tot donant la volta al món, m'he trobat davant de gent que, desconeixent el meu país, la seva veritable tradició i història, confonien Espanya amb una colònia o domini que necessitava una autoritat tutelar perquè no tenia prou cultura cívica ni prou valor intel·lectual per a dirigir democràticament els seus destins. I davant d'aquest concepte que del meu país tenien, considero que cal destruir aquesta «acció paternalista» per a demostrar que el meu país és tan civilitzat i tan possible de governar en democràcia com qualsevol altre. L'única manera de donar a entendre això a la gent és la destrucció de la Dictadura i la instauració d'un règim més democràtic que l'actual.

—I quan comença, don Vicente?

—Aviat. Amb motiu del discurs que m'han demanat per l'aniversari de la mort d'Emile Zola i que he de pronunciar a Sedan, iniciaré la meua tasca, després continuaré en el llibre, en el míting, en la conspiració i allà on calgui. Però heu d'advertir sempre que no penso intervenir en la política, sinó que vull fer una tasca més directa i més delimitada i concreta. Jo declaro la guerra i prou.

S'organitzà un míting. Aquell en què don Miguel de Unamuno va estar meravellós i cloent. Aquella nit vaig conèixer el Blasco Ibáñez orador. Heu de tenir present que en aquell petit local de la Salle des Sociétés Savantes de la rue Danton —quin nom més apropiat!— hi havia l'anarco-sindicalisme internacional habitant París i que a França no és com aquí, on els espectadors

callen i escolten, sinó que allà interrompen i criden i fan preguntes als oradors. Vegeu una mostra del discurs de Blasco Ibáñez:

—*No correr, no correr, que nos vamos a romper una pierna. De momento llevemos la República, una república como esta de Frància, liberal y democrática. Después en la República separaos y que cada cual defienda sus ideales. Si lo hacemos todo nosotros, ¿qué vamos a dejar pa nuestros hijos? La evolución de los pueblos no es cosa de unas horas, sino de siglos. Vamos a hacer la República con escuelas y con libertad. ¿No comprendéis que si mañana llegase la anarquía, ni los mismos que la organizaran podrían hacerlo, porque se encontrarían con una masa de gente ignorante de todo?*

Quan es va saber que Vicente Blasco Ibáñez anava a escriure un llibre sobre la situació espanyola s'abocà molta gent a l'Hotel du Louvre, d'un nom ben distingit en la història d'aquells esdeveniments.

Hi veiérem senyoretes nord-americanes que s'anaven a oferir per a fer d'infermeres en el cas que creés un exèrcit; aviadors sense feina disposats a prestar llurs serveis *gratis et amore*; militars en actiu, passiu, etc., que li prometien llur col·laboració més decidida; el periodista Manuel Bueno, que també volgué adherir-se al que anava a fer Blasco Ibáñez.

Per cert que un dia digué a Blasco:

—Usted y yo, don Vicente, somos los dos únicos novelistas que tiene España.

Manuel Bueno, que és un cínic trempat i que llavors encara no havia posat els seus serveis, amb desinterès patriòtic que no és cap secret per ningú, a l'ús de la Dictadura, oferí la seva col·laboració a *España con honra* —un periòdic que dirigia Blasco Ibáñez— i fins hi publicà alguns articles que feren impressió en certes esferes i palaus.

Vicente Blasco Ibáñez estava aquells dies febrós, neguitós. Treballava de nit i dia, rebia cent o dues-centes visites, parlava amb tothom i de cop i volta, aquell home un xic envellit, una mica obès, va començar a rejuvenir-se i a estilitzar-se. Uns diaris nord-americans li oferiren uns milers de dòlars per la publicació dels capítols de llibre en forma d'articles:

—Sí, sí, acceptat, però aquests diners no són per a mi; són per a pagar les despeses de la campanya de publicitat del llibre meu i per a les altres campanyes. D'aquests diners no en vull tocar un sol cèntim.

Blasco Ibáñez parlava sempre un francès que semblava un valencià. Una vegada que parlava en valencià a uns «correligionaris» que l'anaren a veure, digué:

—Lo que che di és que quan le moment arriberá...

Blasco Ibáñez escriví el famós llibre de la situació espanyola en menys de catorze dies. Al cap d'un mes ja era al mercat. Un dels gerents de can Flammarion em digué:

—Del llibre de Blasco Ibáñez se n'han arribat a vendre cinquanta mil exemplars en un sol dia. No crec que cap altre llibre hagi arribat a aquesta xifra en tan poc temps.

Vicente Blasco Ibáñez va morir sense poder tornar a la seva terra. Era un home infantil que s'admirava de tot el que el rodejava. Ho creia tant de somni, de conte de fades, que cada dia en obrir els ulls trobava que la vida era una cosa meravellosa. Potser això influí molt en el seu temperament exhibicionista i optimista, però en ell l'elogi de tot el que tenia —el palau, l'auto, la biblioteca, el jardí, la fortuna, la fama...— no era una presumpció de «rasta» o de «nou ric», sinó un fet natural de noi quan explica les joguines que li han dut els Reis o un film extraordinari.

En Blasco Ibáñez es morí sense tenir la satisfacció de veuré caigut allò que ell va combatre. Fou més dissortat que Victor Hugo. Blasco morí a Menton, demanant: «¡Mi jardín! ¡Mi jardín!». Tingué una mort de poeta. La darrera vegada que el vàrem veure ens dedicà uns llibres i ens abraçà emocionat:

—Usted se va a España. Mucha suerte. A pesar de que no soy viejo, sé que, fatalmente, faltará de este mundo antes que usted. Si tiene usted convicciones republicanas no las cambie por nada del mundo. Sea recto en su vida. Ninguna satisfacción produce tanta alegría como el haber mantenido un mismo ideal toda la vida.

Res més em digué aquell dia.

Blasco Ibáñez que tenia moltes vegades el to d'un home pintoresc, arribava uns instants que semblava un gegant. Era quan la passió el dominava. Després tots els grans homes han tingut febleses francament infantils o poca-soltes. Llegint les vides de Victor Hugo, de Bismarck, de Napoleón, de Disraeli, trobem que són un poema vistes per damunt. El detall, l'intimitat empetiteix als grans homes. El que resta és lo bo, l'extraordinari, i Blasco Ibáñez queda com una existència d'aventura i d'acció. La seva vida és la millor obra. La vida que es trencà un matí a Menton, després d'haver enlairat els punys en un acte de protesta a la posta de sol.